

ПРОЕКТНЕ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ США НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті розглянуто проектне навчання в Сполучених Штатах Америки на сучасному етапі суспільного розвитку. Описано та пояснено відмінність між поняттями “метод проектів” і “проектне навчання” в класичному й новітньому американському тлумаченні. Висвітлено сучасну практику застосування проектною методикою в США.

Ключові слова: *проект, метод проектів, проектне навчання, новітня економіка знань, освітній простір США.*

Поки сучасні вчені-педагогі сперечаються щодо авторства методу проектів (світова педагогіка визнає В.Г. Кілпатрика, послідовника прогресивіста Дж. Дьюї; Г. Мур вважає, що першість належить Р.В. Стімсону, директорові Сільськогосподарської школи ім. Сміта [5, с. 53]) – на сьогодні проектне навчання утримує передові позиції в педагогічному просторі та продовжує набувати потужного розвитку в Сполучених Штатах Америки. Це пов'язано не тільки з прагненням американців підтримувати одвічні національні цінності та ідеї, а й з державною стратегією в освітній сфері, спрямованою на подолання світової кризи. Так, 44-й президент США Б. Обама переконаний, що “саме освіта дає змогу мати надію на краще майбутнє. Адже зараз ми живемо у світі, де найціннішими здібностями, за допомогою яких можна заробити на життя, є знання. Однак ми проводимо наших дітей до економіки ХХІ ст. через шкільні двері ХХ ст. Тому настав час діяти – реформувати систему освіти, аналізуючи та запроваджуючи кращі педагогічні здобутки минулого та теперішнього, щоб гідно жити в майбутньому (тут і надалі переклад наш. – А.К.)” [1]. Тож сучасним ключовим моментом у розвитку американської системи освіти є, на нашу думку, саме проектне навчання, що дає можливість підготувати молодь до нового формату економічно-політичних відносин не тільки у своїй країні, а й у світі.

Проблему проектного навчання в США, передтечею якого був метод проектів, вивчали: С. Белл, М. Гултекін, І. Доппельт, К. Коллей, Дж. Томас, Дж. Швалм, К. Шмук-Тулєк та ін. Однак, незважаючи на те, що актуальність проектного навчання залишається незмінною на світовій освітянській ниві, у вітчизняному педагогічному просторі практично відсутні наукові розвідки, які б переймали досвід зарубіжних колег та відображали сучасний стан американського проектного навчання.

Мета статті – розкрити новітню практику застосування проектною методикою в США та американське розуміння відмінності між поняттями “метод проектів” та “проектне навчання”.

Перш ніж розглянути проектне навчання у ХХІ ст. з позиції американської рецепції як домінуючу практику та освітню парадигму, слід пояснити відмінність між часто ототожнюваними понятійними конструктами “метод проектів” (project method) та “проектне навчання” (project-based learning) (див. табл.). Це дасть нам змогу більш повно висвітлити наслідки ідей В. Г. Кілпатрика на сучасному етапі розвитку освіти в США.

**Порівняння термінів “метод проектів” та “проектне навчання”
(американська візія XX – XXI ст.)**

Метод проектів	Проектне навчання
<p>– метод у викладанні, в основі якого щира цілеспрямована дія – здатність учнів до вирішень певних завдань, що відповідають їхнім потребам, інтересам, поглядам і здібностям [4, с. 323];</p> <p>– метод у викладанні, за допомогою якого учні набувають знання, плануючи та виконуючи практичні проекти [8, с. 34]</p>	<p>– систематичний метод у викладанні, що дає учням у процесі навчання важливі необхідні знання, уміння та навички, притаманні XXI ст., за допомогою розширеного учнівського пошуку, у центрі якого складні автентичні питання та спеціально створені навчальні завдання [6, с. 287];</p> <p>– інноваційна та емпірична стратегія у викладанні, що націлює учнів на навчання й розвиває мислення [7];</p> <p>– науковий підхід у викладанні, коли учні показують відчутні результати в процесі вирішення дослідницьких питань, що виникають у їх житті та суспільстві [3, с. 23];</p> <p>– підхід у навчанні за моделлю “учнівське бажання – вчительська підтримка” [2, с. 39]</p>

Отже, головний чинник, що вказує на сучасне застосування терміна “проектне навчання”, – це підготовка учня до нової економіки знань у XXI ст. Важливими елементами системи проектного навчання є:

– *актуальний зміст*. Проект повинен містити знання, уміння та навички, що відрізняються від стандартів і ключових концепцій застарілих методів навчання;

– *знання, що відповідають дійсності XXI ст.* Учні розвивають уміння, які необхідні для сучасного світу: критичне мислення, співпраця, спілкування тощо;

– *поглиблене дослідження*. Учні занурюються у процес, що вимагає використання різноманітних матеріалів, ресурсів, банку інформації, постановки питань та надання вичерпних відповідей на них;

– *головне питання*. Проектну роботу зосереджено навколо певного питання, що досліджують учні;

– *потреба усвідомлення та знання*. Учні потребують накопичення знань, розуміння понять, концепцій і застосування вмій щодо вирішення головного питання й створення проектних продуктів;

– *право голосу та вибору*. Учням дозволено обирати методи, об’єкти роботи під керівництвом вчителя та залежно від вікових, розумових особливостей;

– *повторення та відтворення*. Кожному проекту притаманні такі види діяльності, як учнівський зворотний зв’язок, який дає учням змогу проаналізувати досвід вивчення того чи іншого питання;

– *публіка, публічні виступи*. Учні представляють свої роботи на розсуд членів суспільства;

– *позитивне сприйняття критики та уникання подальших помилок*. Після публічних виступів учні обов’язково отримують відгуки та пропозиції щодо подальшого вдосконалення знань, умій і навичок.

Американська дослідниця С. Белл наводить досить цікавий та, як ми вважаємо, типовий приклад сучасного використання проектної методики в школах США: “Місис Регент готувала дошку до наступного уроку, коли до класної кімнати увійшов новий завуч. Нічого не сказавши, він оглянув клас. Нарешті, він з подивом промовив: “Вони такі... такі активні”. Вчителька не знала, що відповіс-

ти. Вона озирнулася навколо, побачивши, що кожен учень старанно займався своєю справою. Згодом завуч почув у відповідь: “А якими вони повинні бути?”. Ще більшому здивуванню не було меж, коли діти почали просити нові проекти, мотивуючи тим, що мають багато ідей для їх виконання” [2, с. 39].

Як бачимо, у центрі проектного навчання знаходиться *проект*, який повинен бути початковим досвідом. Тривалість проекту зазвичай варіює. Проект має традиційні етапи виконання: початок, середина, кінець і різні форми:

- дослідження філософського питання;
- вивчення історичної події або природного явища;
- ситуація “проблема-рішення” – справжня або вигадана;
- розгляд дискусійного питання;
- завдання розробити артефакт, план, провести захід;
- завдання створити художній твір або інший мистецький об’єкт для особливої публіки чи мети.

Проектне навчання знаходиться на найвищому щаблі освітнього розвитку в США. Американські педагоги розробляють підручники з проектного навчання (напр.: S. Hallermann, J. Larmer, J. R. Mergendoller “PBL in the Elementary Grades: Step-by-Step Guidance, Tools and Tips for Standards-Focused K-5 Projects”; J. Larmer “PBL Starter Kit”; T. Markham, J. Larmer, J. Ravitz “Project Based Learning Handbook: A Guide to Standards-Focused Project Based Learning for Middle and High School Teachers”; J. F. Barell “Problem-Based Learning: An Inquiry Approach”; S. Boss, J. Krauss, L. Conery “Reinventing Project-Based Learning: Your Field Guide to Real-World Projects in the Digital Age” та ін.); створюють спеціальні науково-освітні установи, присвячені проектному навчанню (напр.: Бакський інститут навчання, м. Новато, штат Каліфорнія); проводять семінари у всьому світі (напр.: С. Кракавер, представниця Інноваційної академічної чартерної школи, м. Тінгсборо, штат Масачусетс, провела 23.04.2012 р. у м. Запоріжжя педагогічний семінар з теми: “Technology in Education and Project-Based Learning”); популярності набувають американські вебінари – віртуальні семінари, організовані за допомогою Інтернет-технологій (напр.: на сайті <http://www.bie.org> вебінари з проектного навчання відбуваються двічі на місяць у середу, тривалістю 45 хвилин. Вони безкоштовні. Якщо не було змоги відвідати вебінар наживо, то після кожного є посилання на його запис, що дуже зручно й пізнавально).

У рамках нашого педагогічного дослідження проведено бесіди з американськими колегами-вчителями з Джонсонського державного коледжу (м. Джонсон, штат Вермонт) щодо проектного навчання на сучасному етапі розвитку американської освіти (початкової, середньої та вищої). З’ясовано, що штат Вермонт є єдиним зі 45 штатів, що адаптував основний курс навчання в коледжі. Навчальний план побудовано на повністю новому уявленні про освіту. У цьому випадку проектне навчання є одним з ефективних методів навчально-виховного процесу, що покликаний поєднати фундаментальні знання із сьогоденними умонастроями та життям. Таке навчання включає більше досліджень з усіх дисциплін, більше читання наукової, методичної, фахової літератури та презентування власних досліджень у формі наукових розвідок. Роль викладача в цьому процесі залишається наставницько-консультуючою. Однак кожен викладач теж повинен мати свій так званий “проект” – велике портфоліо, у якому подано підсумки того, чого він навчив студентів, навчився від студентів протягом навчального року, а також спостереження, пропозиції, зауваження.

Представники Інноваційної академічної чартерної школи (м. Тінгсборо, штат Масачусетс) вказали, що її мета полягає в пристосуванні людини до життя в XXI ст., що означає підготовку учнів до успіху під час навчально-виховного процесу та в діяльності поза школою. Для цього викладацький склад використовує переважно проектне навчання, під яким розуміє активність на заняттях, комплексні знання, уміння та навички, зв'язок з реальним життям.

Розклад занять в Інноваційній академічній чартерній школі є досить незвичним для українського освітнього простору. Дисципліни поділено на три групи:

- *проектні* (project classes): природничі та соціальні науки, на вивчення кожної з них відведено по пів навчального року та 2 години на тиждень, орієнтовано на різні класи (наприклад, одразу можуть брати участь у проектних дисциплінах 5, 6 та 8 класи);

- *гуманітарно-прикладні* (skills classes): гуманітарні науки та математика, на вивчення яких відведено 1 годину протягом навчального року, орієнтовано на один клас;

- *спеціальні* (specials classes): малювання, фізичне виховання, валеологія тощо: за бажанням учнів та батьків.

Проектні дисципліни мають такі переваги-напрями: сприйняття, застосування, вирішення конкретних завдань, цілеспрямованість, ефективне спілкування, робота в команді. За кожен із цих напрямів учні отримують оцінки у формі статусів: початківець (novice), середняк (apprentice), досвідчений (proficient), майстер своєї справи (distinguished).

Однією з форм звітності є вечір досягнень, гасло якого таке: “Те, що варто зробити, потрібно зробити досконало”. Його зазвичай проводять двічі на рік. Він обов'язковий для всіх учнів. У програмі вечора виставка учнівських робіт для батьків та вчителів, до того ж учні обирають найкращі проекти, переглядають їх і готують презентацію.

Конкурсні дні – ще одна форма показу результатів серед учнів 6 та 8 класів. Кожен учень надає портфоліо команді експертів у формі 30-хвилинної конкурсної презентації. До складу команди експертів входять: директор, батьки, молодші учні. Учні показують не менше ніж три види робіт і таким чином намагаються довести, що їх варто перевести до наступного класу.

Учні мають змогу самі обирати тему проекту із запропонованого вчителем переліку (учитель, у свою чергу, обираючи теми для майбутніх проектних робіт, керується освітньо-правовою базою штату та рекомендаціями школи), партнера по проекту, радитися з батьками. Викладач у цьому випадку є радником, консультантом. Виходячи з того, що в класі навчається близько 25–26 учнів, проекти бувають:

- індивідуальні (1 учень);
- парні (2 учня);
- групові (6–7 учнів);
- колективні (всі учні класу – 25–26).

Зазвичай на виконання проекту необхідно 9–10 тижнів. Один проект може поєднувати різні навчальні предмети. Коли починається проект, кожен учень отримує ноутбук для роботи в школі й дома, незалежно від того, має він домашній компютер чи ні.

Усі опитані американські колеги з власного досвіду вважають, що вдало спланований та запроваджений проект:

- підвищує учнівську мотивацію;
- дає змогу працювати з усіма категоріями учнів;

- використовується для вивчення як простого, так і складного матеріалу;
- один з ефективних шляхів формування критичного мислення, співпраці, спілкування;
- дає численні можливості об'єднати різні технології в навчанні;
- допомагає учням побачити зв'язок між школою та навколишнім світом;
- стимулює громадянську участь у подіях та обізнаність.

Однак залишається не зрозумілим той факт, що американські колеги не чули імена тих американців-попередників, які працювали в галузі методу проектів – першоджерела проектного навчання, і були здивовані, що ми, українці, оперуємо такими відомостями.

Висновки. Отже, аналіз понятійних конструктів “метод проектів” (project method) та “проектне навчання” (project-based learning) свідчить, що в рамках новітнього американського проектного навчання термін “проект” – водночас абстрактне та конкретне явище: сам навчальний процес та певна обрана тема в навчальному процесі, форма подання; проектне навчання в освітньому просторі США, націлене на підготовку учнів до нової економіки знань XXI ст., метод у викладанні, інноваційна та емпірична стратегія, науковий підхід, на протигагу методу проектів, який первісно був лише викладацькою метою.

Загалом у сучасній американській освітній системі проектне навчання є цінним та домінує у викладанні, адже розвиває основні знання, уміння та навички, формує глибоке розуміння концепцій і понять, робить шкільні плани більш значущими та привабливими для учнів; є одним із найкращих шляхів підготовки учнівської спільноти до життєвих потреб і праці в сьогодиншньому суспільстві.

Перспективними напрямками подальших досліджень з проектної методики в сучасній освітній парадигмі вважаємо детальний аналіз проектного навчання в новітніх закладах США (різноступеневих школах, коледжах та університетах).

Список використаної літератури

1. Barak O. Teaching Our Kids in a 21st Century Economy. Delivered at the Center for American Progress. October 25, 2005 [Електронний ресурс] / O. Barak. – Режим доступу: <http://obamaspeeches.com/033-Teaching-Our-Kids-in-a-21st-Century-Economy-Obama-Speech.htm>.
2. Bell S. Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future / S. Bell // The Clearing House. – 2010. – № 83. – P. 39–43.
3. Colley K. Project-Based Science Instruction: A Primer / K. Colley // The Science Teacher. – 2008. – № 8 (75). – P. 23–28.
4. Kilpatrick W. H. The Project Method / W. H. Kilpatrick // Teachers College Record. – 1918. – № 19. – P. 319–334.
5. Moore G.E. The Forgotten Leader in Agricultural Education: Rufus W. Stimson / G.E. Moore // The Journal of the American Association of Teacher Educators in Agriculture. – 1988. – № 29 (3). – P. 50–58.
6. Moylan W. Learning by Project: Developing Essential 21st Century Skills Using Student Team Projects / W. Moylan // International Journal of Learning. – 2008. – № 15 (9). – P. 287–292.
7. Raviz J. Project-Based Learning as a Catalyst in Reforming High Schools. Paper presented at Annual Meetings of the American Educational Research Association. New York, March 27, 2008 [Електронний ресурс] / J. Raviz. – Режим доступу: http://www.bie.org/research/study/AERA_2008.
8. Stimson R.W. Vocational Agricultural Education by Home Projects / R.W. Stimson. – NY : The Macmillan Company, 1920. – 570 p.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2012.

Куличенко А.К. Проектное обучение в образовательном пространстве США в начале XXI в.

В статье рассмотрено проектное обучение в Соединенных Штатах Америки на данном этапе общественного развития. Описана и объяснена разница между понятиями “метод проектов” и “проектное обучение” в классическом и новейшем американском трактовании. Освещена современная практика использования проектной методики в США.

Ключевые слова: *проект, метод проектов, проектное обучение, современная экономика знаний, образовательное пространство США.*

Kulichenko A. Project-Based Learning in the U.S. Educational Area at the Beginning of the 21st Century

The article deals with the project-based learning in the United States of America on the current stage of social development. This paper describes and explains the difference between “project method” and “project-based learning” in classic and the newest interpretation, besides, it highlights the contemporary practice of project-based learning using in the USA.

Key words: *project, project method, project-based learning, contemporary knowledge economy, U. S. educational area.*